

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 400. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064017200/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

holdt stand, og i april trak Karl sine tropper tilbage øst for Glommen.

Kongen havde ikke opgivet tanken om at besætte Norge for at tvinge Danmark-Norge til fred; i 1717 og 1718 forberedtes krigen på begge sider af grænsen. Den svenske plan var at lade hovedstyrken indtage det sydlige Norge, medens en mindre hær skulle erobre Trondhjems len. Den sidste del af planen iværksattes først; men den kommanderende general, *Carl Gustaf Armfeldt*, nåede og nåede først i november frem til at belejre Trondhjem uden at kunne tage byen. Efter Karl XII's død fik Armfeldt ordre til at vende tilbage; men på retræten over *Tydalsfjeldene* til *Hundø* døde over halvdelen af hans styrke på grund af kulde og sygdom.

Den svenske hovedhær rykkede først i slutningen af oktober 1718 ind i Norge; forsvarerne trak sig tilbage og opgav endog uden kamp forsænkningerne i *Tistedalen*, hvor det svenske hovedkvarter blev opslået. Norske styrker holdt imidlertid fæstningen Frederiksten (i udkanten af *Frederikshald* eller *Falden*) som det vigtigste punkt i det sydøstlige Norge. Karl XII indledte derfor en belejring, men blev selv dræbt den 30. november 1718. Officererne søgte først at hemmeligholde kongens død og førte i stilhed hans lig fra Frederiksten til hovedkvarteret i *Tistedalen*; belejringen af Frederiksten blev hævet. Selv om der efter kongens død kæmpedes videre på forskellige fronter, blev der sluttet fred 1719-21 mellem Sverige og dets fjender. Sverige mistede de fleste af sine besiddelser i Nordtyskland, Livland, Estland, *Ingermanland*, en del af Karelen samt Finlands sydøstlige len.

Hattenes krig

I 1739 kom en regering udgæet af det såkaldte Hatteparti til magten. Et væsentligt programpunkt var genoprettelse af Sveriges stormagtsstilling gennem en krig med Rusland. Efter udbruddet i slutningen af 1740 af Den østrigske Arvefølgekrig fik Frankrig interesse i at støtte en eventuel svensk aktion mod Rusland for at forhindre czarregiet i at komme Østrig til hjælp mod Preussen og Frankrig. Med noget besvær lykkedes det for krigspartiet at sætte sin vilje igennem, og 28. juli 1741 erklærede Sverige Rusland krig.

Selv om den svenske flåde var den russiske overlegen, var mandskabet ved krigsudbruddet plaget af sygdom på grund af mangelfuld